

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (س) شهرستان شیرواز
مقاله سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان :

بررسی برهان صدیقین در اثبات ذات خداوند

استاد راهنما:
سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:
مرضیه الهی

الله
يَعْلَمُ
مَا يَعْمَلُونَ

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (س) شهرستان شیرواز
مقاله سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان :

بررسی برهان صدیقین در اثبات ذات خداوند

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

مرضیه الهی

بهار ۹۴

چکیده

واژه‌ی صدیقین در لغت به معنای: «یار و دوست»، «رفیق مهربان» و در اصطلاح، صدیق نیز، مبالغه صادق است و آن کسی است که در اقوال، افعال، نیت‌ها و عهدهایش با خدا و خلق او ملازم است.

برهان صدیقین به عنوان یکی از دلائل اثبات وجود خداست با الهام از قرآن مجید و روایات، که مورد توجه علماء و فلاسفه اسلامی قرار گرفته است.

در چندین سوره از قرآن مجید آیاتی وجود دارد که دلالت بر این برهان می‌کند. سوره‌هایی هم-چون: فصلت، حديد، آل عمران، بروج و ... .

برای این برهان تعاریفی است همچون:

ابن سينا بر این باور بود که « فعل و خلق خداوند دلیل بر وجود او بوده و از این طریق می‌توان به اثبات ذات واجب پرداخت.

آیت الله حاج شیخ ابوطالب تجلیل تبریزی می‌فرماید: «برهان صدیقین، محکم‌ترین و شریف‌ترین برهان‌هاست و آن برهانی است که حدوسط آن عین نتیجه و راه سوی مقصود عین مقصود است آن همانا راه صدیقین به واجب‌الوجود است.

صدرالمتألهین می‌فرماید: راههای به سوی خدا بسیار است، چرا که او فضائل و جهات مختلفی دارد و هر کس از راهی به او می‌رسد. لذا این برهان از محکم‌ترین براهین برای اثبات ذات مقدس پروردگار می‌باشد.

کلید واژگان: برهان، صدیقین، واجب‌الوجود، عدم، وجود.

مقدمه

عقاید و اندیشه‌های بنیادین، پایه و اساس هر نظام ارزشی و هر ایدئولوژی منسجم را تشکیل می-دهد و آگاهانه یا نیمه آگاهانه در شکل‌گیری رفتار انسانها اثر می‌گذارد. از اینروی برای برقراری و تحکیم نظام ارزشی و رفتاری اسلام بایدمبنای عقیدتی آن که ریشه‌های این درخت تنومندپربرکت به شمار می‌رود در دلها پابرجاگردد. تا همواره میوه‌های شیرین و گوارایش را به بار آورد و سعادت و خوشبختی دو جهان را تامین کند.

حال چگونه این مهم میسر می‌شود، زمانی که بشر به شناخت و معرفت دقیق و صحیح نسبت به خالق و مالک این جهان، خدای سبحان و عزوجل داشته باشد تا بتواند درست را از غلط و حق را از باطل تشخیص داده و دستورات، قوانین و احکام شریعت را سرلوحه رسم و مشق خویش قرار دهد.

لذا در این نوشتار سعی بر آن شده که از طریق برهان صدیقین به اثبات ذات مقدس حق تعالی پرداخت.

باشد و اگر در نظر بعضی مخفی می‌نماید، این به خاطر شدت ظهور اوست که اگر نور بیش از حد باشد، انسان را توان دیدن آن نیست .

حجاب روی تو، هم روی تو است، در همه حال

نهان ز چشم جهانی زبس که پیدایی!

نتیجه گیری

در بسیاری از سخنان پیشوايان دینی و عارفان و حکیمان، به این عبارت برمیخوریم که « خداشناسی، فطری است » یا « انسان، بالفتره خداشناس است»؛ زیرا بسیاری از صاحبنظران، گرایش به دین و خدا را از ویژگیهای روانی انسان دانسته و آن را حس مذهبی یا عاطفه دینی نامیده‌اند و شناخت خدا نیز مقتضای فطرت انسان دانسته شده است. اما همچنان‌که فطرت خداپرستی، یک گرایش آگاهانه نیست، فطرت خداشناسی نیز شناختی آگاهانه نمی‌باشد. به گونه‌ای که افراد عادی را از تلاش عقلانی برای شناخت خدای متعال، بی‌نیاز کند. اما خواص مردم، تنها به فطرت اکتفا نکرده و به دنبال دلیل و استدلال برای اثبات ذات حق می‌گردند. این گونه افراد می‌بایست از طریق ادله‌های نقلی همچون قرآن، احادیث و روایات یا از طریق عقل و منطق و فلسفه و براهین عقلی به اثبات خداوند پی‌برند.

فلسفه الهی و علماء کلام متكلمين ، براهین زیادی را برای اثبات خدای متعال، اقامه کرده‌اند، که در کتب مبسوط فلسفه و کلام، مذکور است.

لذا در این مقاله نیز به ذکر و بررسی برهانی پرداخته شده که صدیقین نام دارد و از ساده‌ترین براهین فلسفی است. شایان ذکر است که این برهان از بیانات بوعلی‌سینا، حکمت متعالیه و علامه طباطبایی می‌باشد، که توسط اصطلاحات فلسفی و منطقی به طور کامل به اثبات ذات باری تعالی پرداخته است. لذا افراد منطقی و استدلایی با مطالعه چنین برهانی یا با استفاده از تفکر در آیات و نشانه‌های الهی همچون طبیعت، فعل و انفعالات زمین و آسمانها، گردش شب و روز و دیگر پدیده‌های این جهان به راحتی به وجود آن ذات متعالی و عزو‌جل پی‌خواهند برد.

پی‌نوشت:

- ۱- حسن، عمید، فرهنگ فارسی عمید، تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۲، ص ۸۲۲.
- ۲- علی‌اکبر، دهخدا، لغتنامه دهخدا، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۷۷، ج ۱۰، ص ۷۷۸.
- ۳- محمدرضا، کاشفی، راه خداشناسی، تهران، ناصرخسرو، ۱۳۵۳، ص ۱۳.
- ۴- ناصرمکارم‌شیرازی، پیام قرآن، تهران، دارالکتب‌الاسلامیه، ۱۳۷۷، ج ۳، ص ۷۴.
- ۵- ابوعلی‌حسین‌بن‌سینا، الاشارات و التنبيهات، تهران، کتاب، ۱۴۰۳، ق، ص ۲۱۹.
- ۶- ناصر، مکارم‌شیرازی، همان، ص ۷۴.
- ۷- ناصر، مکارم‌شیرازی، همان، ص ۷۸.
- ۸- ناصر، مکارم‌شیرازی، همان، ص ۷۸.
- ۹- ناصر، مکارم‌شیرازی، همان، صص ۸۲-۸۳.
- ۱۰- ناصر، مکارم‌شیرازی، همان، ص ۸۴.
- ۱۱- ناصر، مکارم‌شیرازی، همان، ص ۸۹.
- ۱۲- جعفر، سبحانی، راه خداشناسی، تهران، ناصرخسرو، ۱۳۵۳، ص ۳۵۶.
- ۱۳- ابوعلی‌حسین‌بن‌سینا، همان، ص ۲۱۹.
- ۱۴- حسن، یوسفیان، کلام‌جدید، قم، امام‌خمینی تئثیث، ۱۳۸۹، صص ۷۰-۶۹.
- ۱۵- ابوطالب، تجلیل تبریزی، پایه‌های علمی و منطقی عقاید اسلامی، قم، تسنیم، ۱۳۷۷، صص ۸-۱۵.
- ۱۶- ناصر، مکارم‌شیرازی، همان، صص ۹۰-۸۹.
- ۱۷- ناصر، مکارم‌شیرازی، همان، صص ۹۱-۹۰.
- ۱۸- عبدالله جوادی آملی، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴، ج ۲۲۳، ص ۲۲۳.
- ۱۹- ناصر، مکارم‌شیرازی، همان، ص ۹۱.

- ۲۰- حسین، طباطبایی، اصول فلسفه و روش رئالیسم، قم، صدرا، بیتا، ص ۱۴.
- ۲۱- حسین، طباطبایی، همان، ص ۱۵.
- ۲۲- عبدالله، جوادی آملی، همان، صص ۲۲۷-۲۲۵.
- ۲۳- عبدالله، جوادی آملی، همان، صص ۲۳۳-۲۳۱.
- ۲۴- ناصر، مکارم‌شیرازی، همان، ص ۸۷.
- ۲۵- محمدبن یعقوب کلینی‌الرازی، اصول کافی، قم، اسوه، ۱۳۸۰، ج ۱، ص ۸۶.
- ۲۶- محمدبن یعقوب کلینی‌الرازی، همان، ص ۸۵.

منابع و مناحد

۱. تجلیل-تبریزی، ابوطالب، پایه‌های علمی و منطقی عقاید اسلامی، قم، تسنیم، ۱۳۷۷.
۲. جوادی-آملی، عبدالله، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۳. دهخدا، علی-اکبر، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۴. سبحانی، جعفر، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۵. سینا، ابوعلی-حسین، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۶. طباطبایی، حسین، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۷. عمید، حسن، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۸. کلینی-الرازی، محمد بن-یعقوب، اصول-کافی، قم، اسوه، ۱۳۸۰.
۹. کاشفی، محمد-رضا، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۱۰. مکارم-شیرازی، ناصر، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۱۱. یوسفیان، حسن، کلام-مجید، قم، امام خمینی قده، ۱۳۸۹.